

MİLLİ BİR KAHRAMAN OLARAK CÜNEYT ARKIN

A. Kadir Güneytepe

Yeşilçam'da ünlü olduktan sonra sinema yapma biçimi ve tercihleri o yıldızın hangi toplumsal sınıf ya da kitle tarafından sahiplenildiğini, popüler bir yıldız olup olmadığını belirleyen bir ölçüt olmuştur. **Cüneyt Arkın** da bu anlamda kimi zaman "adil" bir kabadayı, tüm milleti kutsayan ve ilkleyen bir ulusal ilk örnek, kimi zaman da anti-emperyalist saf milliyetçi, tam bağımsız bir ülkü ile motive olmuş milli bir "memur" olarak karşımıza çıkmıştır. İster adil bir kabadayı ister dış güçlere karşı ülkenin bağımsızlığı uğruna tek başına mücadele eden bir "memur" olsun, canlandırdığı bu karakterleri motive eden temel unsur milliyetçi tavrıdır.

Milliyetçiliğin bir enstrüman olarak kullanımı köklerini, ümmetçi bir anlayıştan ulus devlete doğru evrilen Türkiye Cumhuriyet felsefesinde bulur. Yine neredeyse kendisiyle birlikte doğan Türk Sineması, milli bir kültür oluşturulması ve Cumhuriyet ideolojisinin geniş kitlelere anlatılması için bu felsefeyle paralel yol almıştır. Bu anlamda sinemada öne çıkan milliyetçi tavır her zaman resmî ideoloji tarafından destek görmüş, sinemada faaliyet gösterenler için, ister yapım tarafında isterse de oyunculuk tarafında olsun hep güvenli bir alan sağlamış, alttan alta da olsa hep desteklenmiştir. Bu güvenli ortam, ülke siyasetinin ilerlediği ve toplumsal muhalefetin arttığı dönemlerde özellikle sol muhalefetin bir kontrol aracı olarak kullanılan milliyetçilik dozunun, çok uç hamasi ve ırkçı örneklerle dönüşmesine olanak sağlamış, bunlara fiilen göz yumulmasını hatta önünün bir biçimde açılmasını sağlamıştır da diyebiliriz.

Milliyetçiliğin temelinde kutsal bir birliktelik kurgusu vardır ve bu birlikteliğin kökleri de tarihtedir. Tarihten süzülerek gelen ve belirli kahramanlarla mitleşmiş öyküler bu birlikteliği sağlayan ana unsurlardır. Kahramanlar bu birlikteliğin salık verdiği tüm üstün değer ve yeteneklerle donatılmıştır. Bu tipler millet için birer rol modellere dönüşür ve kahramanlığın doğası gereği de militarist bir yapıda varlık

bulurlar. Ancak bu tarihsel karakterler şimdiki zamana da uyum sağlarlar ve geçmişteki gelenek ve kabullerinden vazgeçip mevcut toplumsal kabul ve rutinlerin sürdürülebilmesine hizmet eden ataerkil karakterlere dönüşürler.

Cüneyt Arkın'ın Yeşilçam'da kendini var ettiği ana karakterler de tam olarak bu kavramsal çerçeveye oturmuştur. Biraz kendi inandığı biraz da toplumsal koşulların biçimlendirdiği üretim sürecinde seçtiği ve kendisiyle bütünleşmiş milli kahramanlar hep bu sınırlar içinde duran kahramanlardır. Bu kahramanlar aynı zamanda ister tarihi bir kostüm içinde olsun, ister resmi üniformalı bir “memur” olsun milli cazibenin ve milli erkekliğin baskın bir göstergesi olarak da iş görmüşlerdir.

1966 yılı **Remzi Jöntürk** yapımı **Göklerdeki Sevgili**'deki, varlıklı bir ailenin oğlu olmasına rağmen pilotluğu seçerek bir erkeğin erişebileceği en büyük ideale erişmiş ve üniforma giymiş Timur, başarılı bir subay olarak milletine yönelik saldırıları bertaraf ederken, aynı zamanda manevi değerleri de koruyan bir figür olarak karşımıza çıkar. Ek olarak, iki değer biribirinden ayrılmazlığını kendinde cisimleştirmiş olan “modern” bir birey olarak, bu halkanın dışında kalan diğer toplum fertlerini olduğu yere davet eden bir ilk örneğe dönüşür. Ancak kullandığı dil ve geleneklere olan aşırı bağlılığı onun bu davetini seçkin tüm unsurlardan temizler ve davet ettiği kitle ile dolaylı bir ilişki kurmasının önünü açar. Böylece sunulan karakter hedef kitle tarafından doğrudan içselleştirilir. Bu da aslında daha geniş bir açıdan baktığımızda Türk modernleşmesinin kaba bir özeti

gibidir. Biçimsel olarak -idealize edilen- görünüşte batılı, ancak kullandığı dil ve sahip olduğu değerler açısından yereldir. **Cüneyt Arkın**'ın canlandığı tüm karakterler neredeyse bu formdadır. Biçimsel olarak batılı ve idealize edilmiş rol modeller, öz olarak geleneksel ve milli değerlere bağlıdır.

Bu kapsayıcı figür çok eskilere gidildiğinde de aynı biçimde iş görür. Milli birliğin sağlayıcısı, milletin varlığına yönelik tüm tehditleri bertaraf eden Battal Gazi olarak, düşmanı Hammer'ı etkisizleştirirken onu aynı zamanda müslümanlaştırıp, manevi değerlere olan sadakatini dile getirmiş olur. Burada aynı zamanda karakterin seküler, cumhuriyetçi, milliyetçi çizgisinden daha muhafazakâr bir noktaya çekilip Türklük bilincinin dini bir ilişige sokulduğunu söyleyebiliriz. Resmi, egemen ve daha toplum üstü bir noktada duran Türklük bilinci, daha alt toplum kesimlerinin kabul edeceği bir forma sokulur, onların içselleştireceği ve daha kolay anlayabileceği bir dilde yeniden üretmiş olur. Böylece kahraman, hedef kitle ile dolaylı bir bağ kuracağı araçlarla donatılır.

Bu araçlar aslında bu kahramanlar üzerinden kurulan özdeşimle izleyicilerin küçük dünyalarına büyük bir önem duygusunun aktarılmasını da sağlar. Bu kurulan bağ **Cüneyt Arkın**'ın içine girdiği bu karakterlerin geniş halk kitleleri tarafından da aynı dolaylı bağ ve doğallıkla kabulünün altında yatan en güçlü unsur olarak okunabilir. Bu dil izleyicilere kendi mikro dünyalarında ötekileştirdikleri tüm düşmanları yok edecekleri bir kavramsal temel sağlarken aynı zamanda onların "olmaları gereken" için bir model de sunar. Böylece aslında

“ideal” olarak üretilmiş bu kahraman tipi, model olarak sunulduğu toplumsal değerlerin içine bir biçimde kendini hapseder ve “avamlaşır”. Bu, **Cüneyt Arkın**’ın canlandığı karakterlerin bu kadar çok sevilmesinin ve kabul edilmesinin hem en büyük nedeni hem de *Yıkılmayan Adam* ve *Cemil* gibi daha toplumcu karakterlerin öne çıktığı filmlerinin diğerlerinin altında kalmasının bir açıklaması olarak görülebilir. Sonuçta **Cüneyt Arkın** karakterlerinin izleyicisini dönüştürmeyi hedefleyen ya da onu zorlayan bilişsel bir farklılığı yoktur. Aksine, onu olumlayan ve onun dilini konuşarak onun düzeyinden dünyaya bakan, ancak ona milli ve manevi yol göstericilik de yapan bir tavrı vardır diyebiliriz.